

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DEPARTAMENT POLITYKI RODZINNEJ

*ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 529 06 60, fax +48 22 529 06 61
www.mrpips.gov.pl; E-Mail: info@mrpips.gov.pl*

DSR.I.053.5.2016.AK

Warszawa, dn. 11 stycznia 2017 r.

Stowarzyszenie Wolne Społeczeństwo**ul. Święty Marcin 29/8****61-806 Poznań**

W odpowiedzi na Pana petycję z dnia 26 września 2016 roku, przekazaną do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Rodzinnej przez Ministerstwo Sprawiedliwości, uprzejmie informuję:

W obowiązującym w Polsce porządku prawnym, kluczowym aktem prawnym ustanawiającym warunki adopcji dziecka w Polsce jest ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r., poz.2082, z późn. zm.). Natomiast ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575, z późn. zm.) określa zasady postępowania przedsądowego, m.in. procedurę kwalifikowania dziecka do przysposobienia, sporządzania niezbędnej dokumentacji, sposobu przygotowania kandydatów do adopcji dziecka oraz proces poszukiwania odpowiedniej rodziny do adopcji konkretnego dziecka. Na każdym etapie czynności prowadzonych przez ośrodek adopcyjny, pracownicy ośrodków kierują się przede wszystkim najlepiej pojętym interesem dziecka. Ponadto naczelną zasadą jest uwzględnianie zdania dziecka, jeśli jest ono w stanie świadomie wyrazić opinię odnośnie do adopcji.

Zasadniczym celem adopcji jest stworzenie stabilnego środowiska rodzinnego dla dziecka pozbawionego opieki swoich biologicznych rodziców. Adopcja skutkuje powstaniem stosunku pokrewieństwa, jaki istnieje między rodzicami a dzieckiem (art. 121 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Jednocześnie ustają prawa i obowiązki przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem jego krewnych, jak również prawa i obowiązki tych

krewnych względem niego, a skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego (art. 121 § 3 i 4 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego).

Zgodnie z polskim ustawodawstwem przysposobić można osobę małoletnią, tylko dla jej dobra (art. 114 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego).

Przesłanka małoletności jest spełniona, jeżeli dziecko jest małoletnie w dniu złożenia wniosku o przysposobienie. Samo postępowanie sądowe może natomiast zakończyć się wydaniem orzeczenia o przysposobieniu już po uzyskaniu przez dziecko pełnoletności.

Według kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 114¹ § 1) przysposobić mogą tylko osoby, które:

- 1) Mają pełną zdolność do czynności prawnych, ponieważ umożliwia ona po adopcji sprawowanie władzy rodzicielskiej.
- 2) Posiadają kwalifikacje osobiste, które pozwolą w przyszłości na wywiązywanie się z obowiązków rodzicielskich – tj. odpowiednie kwalifikacje moralne, zdrowotne i stabilną sytuację materialną.
- 3) Uzyskały opinię kwalifikacyjną ośrodka adopcyjnego oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ten ośrodek (wymóg posiadania świadectwa ukończenia szkolenia organizowanego przez polski ośrodek adopcyjny nie dotyczy kandydatów do przysposobienia dziecka mających miejsce zwykłego pobytu poza granicami kraju).

Ponadto, między przysposabiającym a przysposabianym musi zachodzić odpowiednia różnica wieku. W świetle ustawodawstwa polskiego ocena jaka różnica wieku powinna być zachowana w konkretnej sprawie należy do sądu. Ustawodawca nie określił bowiem dokładnie jaka różnica wieku jest odpowiednia, jak ma to miejsce w ustawodawstwach niektórych innych państw.

Zgodnie z art. 115 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przysposobić wspólnie mogą tylko małżonkowie. Małżeństwo rozumiane jest jako związek kobiety i mężczyzny. Możliwa jest także adopcja przez osobę samotną.

Do przysposobienia potrzebna jest zgoda przysposabianego, który ukończył lat trzynastę. Sąd opiekuńczy powinien także wysłuchać przysposabianego, który nie ukończył lat trzynastu, jeżeli może on pojąć znaczenie przysposobienia. Sąd opiekuńczy może wyjątkowo orzec przysposobienie bez żądania zgody przysposabianego lub bez jego wysłuchania, jeżeli nie jest on zdolny do wyrażenia zgody lub jeżeli z oceny stosunku między przysposabiającym a przysposabianym wynika, że uważa się on za dziecko

przysposabiającego, a żądanie zgody lub wysłuchanie byłoby sprzeczne z dobrem przysposobianego.

Ponadto do przysposobienia jest potrzebna zgoda rodziców przysposobianego, chyba że zostali oni pozbawieni władzy rodzicielskiej lub są nieznani albo porozumienie się z nimi napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody. Sąd opiekuńczy może jednak ze względu na szczególne okoliczności, orzec przysposobienie mimo braku zgody rodziców, których zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, jeżeli odmowa zgody na przysposobienie jest oczywiście sprzeczna z dobrem dziecka.

Jeżeli dziecko pozostaje pod opieką, do przysposobienia potrzebna jest zgoda opiekuna prawnego. Jednakże sąd opiekuńczy może, ze względu na szczególne okoliczności, orzec przysposobienie nawet mimo braku zgody opiekuna, jeżeli wymaga tego dobro dziecka.

Przysposobienie dokonuje się na mocy orzeczenia sądu opiekuńczego – wydziału rodzinnego i nieletnich sądu rejonowego – na wniosek osoby lub osób (małżonków) przysposabiających (art. 117 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, art. 585 § 1 kodeksu postępowania cywilnego). Wniosek ten powinien być złożony w sądzie opiekuńczym właściwym dla miejsca zamieszkania wnioskodawców lub dziecka (art. 585 § 2 kodeksu postępowania cywilnego). Postanowienie orzekające przysposobienie staje się skuteczne po uprawomocnieniu się. W przypadku adopcji zagranicznych dokonywanych w trybie Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego sporządzonej w Hadze dnia 29 maja 1993 r. (dalej Konwencja haska) sąd wydaje także potwierdzenie dokonania przysposobienia zgodnie z Konwencją.

W sytuacji, kiedy nie jest możliwe znalezienie odpowiedniego kandydata do adopcji w kraju (np. z powodu choroby dziecka, jego wieku) i nie istnieje możliwość zapewnienia dziecku w żaden inny sposób odpowiednio stabilnej opieki w kraju jego pochodzenia, możliwe jest zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia związanego ze zmianą miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie oraz rozszerzenie tym samym obszaru poszukiwania kandydatów poza granice Polski.

Zgodnie z art. 32 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, piecza zastępcza sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców i ma ona co do zasady charakter czasowy. Innymi słowy, w sytuacji, kiedy dziecko nie może zostać pod opieką rodziców biologicznych, priorytetowym zadaniem systemu pieczy zastępczej jest praca skierowana na powrót dziecka do domu rodzinnego. Jeśli nie jest to możliwe, należy dążyć do ustabilizowania sytuacji dziecka nie

tylko na chwilę obecną, ale także mając na uwadze jego przyszłość. W tym miejscu należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 167 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dziecko może być zakwalifikowane do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Polski na miejsce zamieszkania w innym państwie po wyczerpaniu wszystkich możliwości znalezienia kandydata do przysposobienia tego dziecka na terenie kraju, chyba że między przysposabiającym a przysposabianym dzieckiem istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposabianego dziecka. Zatem w praktyce do przysposobienia zagranicznego kwalifikowane są dzieci starsze, liczne rodzeństwa lub dzieci chore, czy też opóźnione w rozwoju, dla których nie udało się uprzednio znaleźć odpowiedniej rodziny w kraju.

Funkcję organu centralnego wyznaczonego zgodnie z Konwencją o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego sporządzoną w Hadze dnia 29 maja 1993 r., pełni Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który w zakresie adopcji zagranicznych współpracuje z organami centralnymi innych państw oraz licencjonowanymi przez rządy tych państw organizacjami i ośrodkami adopcyjnymi. Do zadań organu centralnego należy wydanie zgody w procedurze adopcji międzynarodowej (art. 17 c Konwencji). Adopcję międzynarodową dziecka orzeka – po okresie osobistej styczności – sąd rodzinny.

Zgodnie z art. 14 Konwencji haskiej, osoby mające zwykły pobyt w Umawiającym się Państwie, które zamierzają przysposobić dziecko na stałe zamieszkałe w innym Umawiającym się Państwie (w omawianej procedurze jest to Polska), powinny zwrócić się do organu centralnego państwa ich zwykłego pobytu lub innej upoważnionej przez ten organ organizacji, w celu sporządzenia sprawozdania, o którym mowa w art. 15 Konwencji.

Dossier potencjalnych rodziców adopcyjnych jest następnie przesyłane przez organ centralny państwa przyjmującego (czyli organ centralny państwa na terenie którego wnioskodawcy mają miejsce zwykłego pobytu) albo inną upoważnioną przez ten organ organizację do jednego z trzech polskich ośrodków adopcyjnych upoważnionych do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi. W sprawach, gdzie pośredniczy akredytowana organizacja zagraniczna, dokumenty wysyłane są bezpośrednio do ośrodka adopcyjnego, z którym dana organizacja współpracuje, natomiast w sprawach, gdzie nie występuje pośrednictwo akredytowanej organizacji zagranicznej, dokumenty do ośrodka adopcyjnego wysyłane są za pośrednictwem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki

Spółecznej, wykonującego zadania polskiego organu centralnego wyznaczonego zgodnie z art. 6 Konwencji haskiej.

Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2013 r. ośrodkami adopcyjnymi, upoważnionymi do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi, są:

- 1) Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny, 00 – 301 Warszawa, ul. Nowy Zjazd 1;
- 2) Krajowy Ośrodek Adopcyjny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, 00 – 325 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 6;
- 3) Katolicki Ośrodek Adopcyjny, 03 – 461 Warszawa, ul. Ratuszowa 5.

W każdym z wymienionych ośrodków istnieje Komisja do spraw adopcji, która dobiera do potrzeb dziecka zakwalifikowanego wcześniej do adopcji międzynarodowej odpowiednią rodzinę adopcyjną. Następnie całość dokumentacji kandydatów oraz dziecka jest przesyłana do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wykonującego zadania polskiego organu centralnego, w celu wydania zgody, o której mowa w art. 17 c Konwencji. Dopiero po wydaniu tej zgody może nastąpić pierwszy kontakt między dzieckiem a przyszłymi przysposabiającymi.

W każdym z wymienionych ośrodków istnieje Komisja do spraw adopcji, która dobiera do potrzeb dziecka zakwalifikowanego wcześniej do adopcji międzynarodowej odpowiednią rodzinę adopcyjną. Następnie całość dokumentacji kandydatów oraz dziecka jest przesyłana do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wykonującego zadania polskiego organu centralnego, w celu wydania zgody, o której mowa w art. 17 c Konwencji. Dopiero po wydaniu tej zgody może nastąpić pierwszy kontakt między dzieckiem a przyszłymi przysposabiającymi.

Do celów adopcji wymagane są następujące dokumenty dotyczące kandydatów, przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego oraz odpowiednio poświadczone (opatrzone pieczęcią Apostille albo zalegalizowane w inny sposób):

- 1) Wniosek o adopcję dziecka/dzieci (nie ma formalnego wzoru);
- 2) Odpisy aktów urodzenia przyszłych rodziców;
- 3) Odpis aktu małżeństwa;
- 4) Zaświadczenie o niekaralności;

- 5) Zaświadczenie o zatrudnieniu i/lub dochodach;
- 6) Poświadczenie obywatelstwa (np. kopie paszportów);
- 7) Dokumentacja medyczna – poświadczenie braku przeciwwskazań medycznych;
- 8) Wywiad adopcyjny, tzw. „home study”, przeprowadzony przez uprawnioną instytucję;
- 9) Zgoda organu centralnego kraju wnioskodawcy/wnioskodawców na adopcję zagraniczną wystawiona imiennie na wnioskodawcę/wnioskodawców oraz zgoda na wjazd i stały pobyt dziecka w kraju przyjmującym (w sytuacji dziecka urodzonego w Polsce, a przysposobianego przez osoby zamieszkałe poza granicami Polski).

Ponadto należy zaznaczyć, iż zgodnie z art. 120¹ kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jeżeli przez przysposobienie przysposobiany ma zmienić dotychczasowe miejsce zamieszkania w Polsce na miejsce zamieszkania w innym państwie, przysposobienie może być orzeczone po upływie określonego przez sąd opiekuńczy okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposobianym w dotychczasowym miejscu zamieszkania przysposobianego lub w innej miejscowości w Polsce.

Przy wykonywaniu nadzoru nad przebiegiem styczności przysposabiającego z przysposobianym sąd opiekuńczy korzysta z pomocy ośrodka adopcyjnego oraz, w razie potrzeby, organu pomocniczego w sprawach opiekuńczych.

Dodatkowo informuję, że zgodnie z art. 166 a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 poz. 575, z późn. zm.) rodzeństwo powinno być umieszczone w jednej rodzinie przysposabiającej, chyba że:

- 1) ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego, na podstawie opinii, o której mowa w art. 139a ust. 1 pkt 4, uzna, że wspólne umieszczenie dziecka wraz z rodzeństwem w rodzinie przysposabiającej nie leży w najlepszym interesie dziecka lub
- 2) ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego, na podstawie opinii, o której mowa w art. 139a ust. 1 pkt 5, uzna, że względu na najlepiej pojęty interes dziecka, że z powodu niezalezienia kandydata do przysposobienia rodzeństwa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niezalezienia kandydata do przysposobienia rodzeństwa poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej jest możliwe umieszczanie rodzeństwa w różnych rodzinach przysposabiających.

Jednocześnie chcę poinformować, że zgodnie z przyjętą praktyką w zakresie przysposobienia międzynarodowego, zagraniczne organizacje adopcyjne oraz organy centralne przekazują do właściwego ośrodka adopcyjnego raporty postadopcyjne, w których opisywany jest m.in. proces adaptacji dziecka w nowym środowisku, postępy w rozwoju psychoruchowym oraz informacje na temat stanu zdrowia dziecka.

Informuję także, że w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzone są obecnie prace związane z analizą aktualnie obowiązujących przepisów w zakresie polityki rodzinnej, w więc także i w odniesieniu do systemu pieczy zastępczej oraz adopcji. Wyniki tej analizy posłużą opracowaniu takich zmian przepisów, aby w jak najlepszy sposób zagwarantować realizację praw dzieci, wynikających zarówno z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak i innych aktów prawnych.

Dyrektor
Departamentu Polityki Rodzinnej

Olgięrd Podgórski

Do wiadomości:

1. Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
2. Departament Legislacyjny, Ministerstwo Sprawiedliwości.